

τόσες θυσίες, με τόση λατρεία στην Ίδέα... σώπα, σώπα, μωρέ Ψυχάρη, μὴν ἀρχίσῃς κανέναν ἐπαινο στὸν Ταγκόπουλο, γιατί μᾶς τονὲ χαντάκωσες τὸν ἄθρῳπο. **Πέκει ἐφέντιμ**, πὸς λένε στὴν Πόλη. Ἄς τὴν πιάσουμε ἀπὸ ἄλλη ἐποψη τὴν κουθέντα μας, δηλαδὴ ἄς τὴ γυρίσ ὑμε στὸ γενικό. Κάμαμε λόγο πὸς ἀπάνω γιὰ μελλούμενους καὶ παρούμενους **Νουμάδες**. Λοιπὸν, ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ ἢ ταπεινὴ μου γνώμη ἐμένα εἶναι, πὸς ἔ τι ἔχει νὰ γίνῃ, πρέπει νὰ γίνῃ σήμερις, ὅσο ζοῦμε, ὅσο ζῆ κι ὁ **Νουμάς**. Καὶ πειδὴ σ' ἀπὸ ἀπάνω τὸ ζήτημα, στὸ ζήτημα τῆς ἠθικῆς, τῆς φιλολογικῆς μας ἀθανασίας, βλέπω καὶ πολλοὶ φίλοι μας ἔχουνε χρυσὲς ἐλπίδες, ὄνειρα γενναία, ἴσως ὠφέλιμο νὰ παραθέσω ἐδῶ δυὸ τρία λόγια ἐνὸς βρομάντζου μου. **Ὁρφανά**, πὸς γράφηκε τὸ περασμένο καλοκαίρι καὶ πὸς θὰ δημοσιεφτῆ τὸν ἐρχάμενο τὸ χειμῶνα.

Ὁ ἥρωας, ἔτσι λέει στὸ τέλος, ὁ Ἀντρέας πὸς δούλεψε ἀκατάπαφτα γιὰ τὸ βωμαίτικο, «λογάριαζε πὸς ὕστερις ἀπὸ τὸ θάνατό του, θὰ φέξῃ πᾶ ἢ μέρα ἢ μεγάλη, ὅπου ἢ πατρίδα θὰ βίξῃ μὴ ματιὰ στὸν πόνου καὶ στὸ πόνημα μᾶς ζωῆς ἀλάκαιρης. Εἶχε ἀκούσει δηλαδὴ καὶ πιστεβε ὁ Ἀντρέας ἐκεῖνο πὸς συνηθίζουμε καὶ λέμε, πὸς πρέπει πρῶτα νὰ πεθάνῃ κανέννας, γιὰ νὰ τὸν ἐχτιμήσουνε κατόπι. Ἰέματα καὶ τούτο, καθὼς ὅλα τᾶλλα τὰ βωμαίτικα. Στὴν Ἑλλάδα σήμερα δὲ βλέπουμε οὔτε νὰ θυμοῦνται κἄνε τὸς πεθαμμένους. Μήτε εἶναι νὰπορήσης. Ἐνα ἔθνος γιὰ νὰ εἶναι ἱκανὸ νὰ τιμήσῃ τὸς πεθαμμένους, ἀπαραίτητο τουλάχιστο νὰ τὸς κατάλαθε, ὅταν εἶτανε ζωντανοί.»

Θαῖρῶ πὸς δίκιο ἔχει ὁ Ἀντρέας. Ἡ Ἑλλάδα μας δὲ φαίνεται ὠριμη ἀκόμη γιὰ μεγάλους ἀθρῳπους. Ὁριμη δὲ φαίνεται, ἢ δύστυχη, οὔτε, πᾶω νὰ πῶ, γιὰ ἕνα μέλλο, ἀπὸ δὲν κοιτάζει τὸ παρελθόν. Καὶ τόντις, ποῖς κοιτάζει, ποῖς θυμάται, ποῖς σέβεται, στίς μέρες τίς δικῆς μας, ἔναν Τρικοῦπη, ἔναν Κοραή, πὸς στίς μέρες τίς δικῆς τους, θὰ ἐλπίσανε βέβαια καὶ δάφτοι κανένα ψυχικό κατόπι ἀπὸ τὴν πατρίδα, καμὴν ἀθανασία; Τὴν Κοραή, μάλιστα, πρῶτοι πρῶτοι τονὲ βρῖσανε ποιοί; ἕνας Κόντος κ' ἕνας Χατζηδάκις, πὸς μήτε τὴ ματιὰ του, μήτε τὴ δράση του δὲν εἶχανε τονὲ βρῖσανε οἱ ἑπαδὸί του, τὰ παιδιὰ του, ἐκεῖνοι πὸς χωρὶς τὸν Κοραή, μήτε ὄνομα δὲ θὰ εἶχανε μήτε ὑπαρξῆ.

Καὶ τὸ συμπέρασμά μου, σάν ποῖς θαρρεῖτε νᾶναι; Τὸ συμπέρασμά μου εἶναι, πὸς πρέπει νὰ πλερώνετε ταχτικὰ τὴ συντρομῆ σας στὸ **Νουμά**. Μὴν προσμένετε νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα, γιὰ νὰ τοῦ στήσετε ἀντριάντα, πὸς καὶ τότες, ὅπως δεῖξαμε ἀπὸ τὰ συνηθισμένα μας, δὲ θὰ τοῦ στηθῆ. Προτιμᾶ

ὁ **Νουμάς** μὴ γαζέτα στὴν τζέπη του, παρὰ δυὸ μπουστούς στὸν τάφο του ἀπάνω. Καὶ σήμερα νὰ τοῦ δώσετε χέρι, σήμερα νὰ τὸν ἀγαπήσετε. γιατί νὰ σας κιάλας πὸς τὴν ξεστομίσαμε τὴ λέξη τὴ μεγάλη, τὴ λέξη πὸς μέσα τῆς ὅλα τᾶχει, πὸς εἶναι μᾶθημα καὶ παρηγοριά, πὸς εἶναι βοηθὸς μας καὶ δύναμή μας, τὴ λέξη ἀγάπη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀχώριστι, μὴν τὸ ξεχνάτε, ἀπὸ τὴν Ίδέα

Παρίσι, Παρασκευῆ, 8-20 τοῦ Χριστοῦ 1911

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΑΝΟΥ ΣΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ",

Χαιρετῶ τὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά» κ' εἶχομαι νὰ τὰ κατοστίσῃ καὶ νὰ τὰ χιλιόσῃ.

Ὁ δυσκολοπάτητος δρόμος πὸς τραβᾷ ἢ Ἂδέα μας, πότε βρίσκοντάς τον ὅπως ὅπως χαρασμένο, πότε μὲ τὰ χέρια τῆς ἀνοίγοντάς τον καὶ μὲ τὰ ἔπλα τῆς οἱ σταθμοὶ πὸς κάνει γιὰ νὰ ξανακοιταχτῆ καὶ νὰ πάρῃ δύναμη γιὰ καινούρια πὸς γενναία περπατήματα, δείχνουνται μέσα στοῦ «Νουμά» τίς στηλές.

Ἐνας φιλόσοφος ἀπὸ τὸς μεγαλύτερους καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου καιροῦ, ἔλεγε πὸς γιὰ νὰ καταλάβουμε τᾶληθινὰ συστατικὰ μᾶς ζωῆς, δὲν πρέπει τὴ ζωὴ τούτη νὰ τὴν κοιτάξουμε μέσα σὲ ζῆτι ἀπλερο καὶ σὲ ὅ,τι μισὸ μᾶς δίνει τὸ ζετύλιμά τῆς; μὰ νὰ τὴν προσέξουμε μέσα σὲ ὅ,τι πὸς τέλειο μᾶς δίνει τὸ ζετύλιμά τῆς τούτο, μέσα στὸ συμπληρωμένο τῆς τὸ μέστωμα, δηλαδὴ μέσα στὴν ἡμορφία τῆς; γιατί καὶ τὴν ἀλήθεια μᾶς ζωῆς, μέσα στὸ βαθύ τῆς φυσικό, τὴν παρασταίνει πὸς πολὺ ἀπὸ τὴ μᾶ ἢ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὠρισμένη τοῦ διάδα τῆς στιγμῆ ὁ δρόμος πὸς πάει, ὁ σκοπὸς πὸς σημαδεύει.

Ψάχνοντας μέσα στὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά», σπιτιοῦ μαζὶ καὶ κάστρου, μὲ τίς τάπιες τοῦ ἀρματομένες πάντα, μὰ μὲ τίς πόρτες τοῦ ἀνοιχτές, γιὰ νὰ δέχεται λογῆς καλεσμένους κι ἀκάλεστους, κλητοῦς κ' ἐκλεκτοῦς, μπορούμε νὰβρούμε καὶ σημάδια μᾶς δουλειᾶς τοῦ κάκου, καὶ κινήματ' ἀταίριαστα μὲ τὸ ρυθμὸ τὸν πραγμάτων. Μὰ τ' εἶναι τὰ σημάδια καὶ τὰ κινήματα τούτᾶ μπροστὰ στὸν καθρέφτη πὸς μᾶς παρουσιάζει; Γέροντας ἀπάνου του ξεγαντεῖουμε νὰ ξαναζῆ καὶ νὰ περνᾷ ἀπὸ μπρὸς μας, ἀξεχώριστη ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ἰδέα, ἢ Ἂδέα τῆς γλωσσικῆς ἀναγέννησης, σὲ ὅ,τι ἔχει νὰ μᾶς δεῖξῃ πὸς γενναίο καὶ πὸς σοφὸ, πὸς βωμαίτικο καὶ πὸς ἀνθρωπινό, ἢ πάντα σὲ κατατρεμὸ καὶ πάντα σὲ θρίαμβο Ἂδέα, ἀρρωμένη σὲ τεχνίτες τοῦ Λόγου πὸς τὰ κοντύλια τους, κ' ἐκεῖ πὸς δὲν ἠχολογᾶνε σὰ λῦρες, χτυπᾶνε, ἀξίνες, καὶ, σαίττες, σφυρίζουνε.

Ὁ «Νουμάς» λοιπὸν ἀξίζει νὰ γνωριστῆ καὶ νὰ τιμηθῆ ὄχι γιὰ μικρὰ ψεγάδια μπουρὶ ἀναπόφρευχα

ο' έργο σάν τὸ δικό του, ὄχι γιὰ σκοντάματα σὲ καλντερίμια κακὸστρωτα, μὰ γιὰ τὰ σημαντικά του χαρίσματα.

Καὶ τὸ σημαντικώτατο χάρισμα, μπροστὰ σὲ ἄλλα: Δὲν εἶναι τόσο πὼς δέχεται ἔργα σὲ δημοτικὴ γλῶσσα, δὲν εἶναι τόσο πὼς γράφεται σὲ γλῶσσα δημοτικὴ, δὲν εἶναι τόσο πὼς δίνει πρόθυμα τίς στήλες του σὲ φιλδτιμούς και σὲ φωτισμένους ἐργάτες, ἢ στὰ χρόνια νέους ἢ στὸ νοῦ, γιὰ νὰ μιλήσουνε, μὲ προσπάθεια νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ ρουτίνα και τῆς οὐσίας και τῆς μορφῆς, γιὰ ζητήματα τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς τέχνης, τῆς Πολιτείας ἢ τῆς Κοινωνίας, τῆς Ἀλήθειας ἢ τῆς Ὁμορφίης: δὲν εἶναι τόσο πὼς μέσα στὸ «Νουμᾶ» συχνὰ συζητιέται ἰδέες ζωντανές και ζωοπάροχες πὸ συγκινούνε και πὸ τραντάζουν τὸν πολιτισμένο κόσμο.

Τὸ σημαντικώτατο γνώρισμα τοῦ «Νουμᾶ» πὸ πολὺ ἀπὸ τᾶλλα κι ἀπάνου ἀπ' ἄλλα, εἶναι τοῦτο: Μέσα στὰ φύλλα του θάβρης, ἀνάμεσα σὲ λογῆς γραψίματα καλοπροαίρετων ἐπαδῶν τῆς ἀληθινῆς μας γλώσσας, μὴ προσπάθεια μεθοδικὴ και ἀδιάκοπη, φωτεινὴ κ' εὐεργετικὴ, ἀδιάφορο ἂν πὸ πολὺ ἢ πὸ λίγο πιτυχημένη, κατὰ τὴν περίσταση, μιᾶς γλώσσας δημοτικῆς, ἀπάνου στὴν ἀγραφή γλῶσσα τῆς δημοτικῆς, τὴν ἀπὸ καιρὸ συντελεσμένη, ὀργανωμένη, και γνωρισμένη και χαραχτηρισμένη και μὴ και ἀκομμάτιαστη, μιᾶς γλώσσας δημοτικῆς, πὸ μὲ τὸ γαληνὸ, μὲ ἐπίμονο δούλεμά της, δούλεμα μαζὶ καρδιᾶς και στοχασμοῦ, πνοῆς και μελέτης, εἶναι γραμμένη κάποτε — δὲν ξέρω ἂν γλήγορα ἢ ἂν ἀργά, — μὰ «μὲ καιρὸ και μὲ κόπο» (πάλε ὁ στοχαστικὸς λόγος τοῦ ποιητῆ), μ' αὐτὴ νὰ ριζώση νικητέρα ἢ ἰδέα.

Γρήγορα ἢ ἀργά; Τί μὲ γνοιᾶζει; Φτάνει πὼς πολεμᾶμε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Δὲν κρέμεται ἀπὸ μᾶς νὰ συντομέψουμε τὸν ἔρχοιμὸ μιᾶς ὥρας μοιρόγραφτης. Τὸ «κάμε γλήγορα» δὲν ἔχει νόημα. Ὅμως ἀπὸ μᾶς κρέμεται νὰ καλλιεργήσουμε τὸ δέντρο γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ πλούσιο και ζουμερὸ καρπὸ, σάν ἔρθῃ ἢ ὥρα του.

Σωστὸ πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν μπορεί νὰ νοηθῇ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πὸ τὴν πιστεύουνε και τὴ δοὺλεύουν. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα χρειάζεται ἐπαδούς, και καθένα δημοτικιστῆς, ἕποιος, προσφέρνοντάς της: τὸ φόρο του, εἴτε κάποιος θετικώτερης ἐργασίας, εἴτε και τῆς πίστης του μονάχα, τῆς εἶναι πολὺτιμο ἀπόχτημα.

Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα θέλει τοὺς δουλετάδες της ὄχι ἀπομονωμένους: μονιασμένους τοὺς θέλει. Παλιὰ και τριμμένη ἀλήθεια, τῆς ὁμόνοιας ἢ δύναμης. Τὴν ἔνωση και τὴν ἀνάγκη της, και μάλιστα σὲ καιρούς ἔτσι κρίσιμους σάν αὐτούς, τὴ διαλαλήσανε στόματα, πολὺ μεγαλῆτερα κι ἀπὸ τὸ δικό μου. Δυὸ στοιχεῖα πὸ τὴ στηρίζουν και πὸ τὴν τινώνουν τὴν ἔνωση: ἢ συγκατάβαση και ὁ σεβασμὸς. Ὁ

σεβασμὸς πρὸς τὸ πρόσωπο πὸ περπατᾶ πλαί μας, συνταξιδιώτης μας, ἀκόμα κι ὅταν τὸ περπάτημά του διαφέρει ἀπὸ τὸ δικό μας κάπως. Ἡ συγκατάβαση ἀκόμα και πρὸς τὸ φάλλισο, ὅταν πέφτουμε σὲ κείνο ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς μουσικῆς. Ἡ ἀνελικρίνεια μόνον ἀξίζει κατὰφρόνηση, και τὰ σκληρὰ χτυπήματα τᾶξίζει ἢ φαντασμάρα τοῦ ἀμαθου, ἢ φαντασμάρα πὸ τόσο εἶναι ξεδιάντροπη, ὥστε, καθὼς λέει κάπου ὁ Γκαίτε, ἢ περηφάνεια τοῦ σοφοῦ μπροστὰ της φαίνεται ταπεινοσύνη.

Ἐκείνοι πὸ νὰ συναγρικηθοῦνε δὲν μπορούν, και σκόρπιοι δειχνουν: ἕνας ἕνας κι ἀταίριαστοι, χαμένοι πάνε. Ἀκόμα και τῆς σκέψης ἕνας ἀναγκαῖος: πάντα, μὰ προσωρινὸς σταθμὸς γιὰ τὸ φανέρωμά της, ἢ μοναξιά. Και τῆς σκέψης μᾶς κάπου ἄλλου βρίσκεται ἢ πρώτη πηγῆ: και γιὰ νὰ δείξῃ ὄλο τῆς τὸ νόημα πρέπει σὲ κάποιες ἄλλες, ἔξω ἀπὸ κείνη, γνῶμες νάκκουμπήσῃ, και ἀγάλια ἀγάλια νάπλωθῇ. Ἡ πράξη, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, ὄλο και συντρόφους ζητιανεύει. Εἶδατε ποτὲ κανένα μεγάλο ἀνθρώπο νὰ στέκεται στοὺς αἰῶνες ὀλομόναχος; Ἐγὼ δὲν εἶδα ἀκόμα. Πάντα μπροστὰ του και πίσω του, ἄλλοι ἀνθρώποι, σάν ἴσκιος του, ἢ μετρημένοι στὰ δάχτυλα, ἢ λεγεῶνες, ἔτοτοι πρόδρομοί του, κι ὁμολογητῆς του ἐκείνοι.

Σωστά. Μὰ ξέρω κάτι ἄλλο, πολυτιμώτερο στοχεῖο γιὰ τὴν ἰδέα μας, ἀπὸ τοὺς ὁπαδούς τῆς ἰδέας.

Σωστά. Μὰ εἶναι και κάτι ἄλλο, βοήθεια πὸ πολὺτιμη ἀπὸ τὴν ἔνωση, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἰδέας μας.

Στοιχεῖο, ἀπάνου ἀπ' ἄλλα, πρώτης ἀνάγκης, τιμώτατο, ἀπαραίτητο, γιὰ τὸνομα, τὸ πλοῦτισμα, τὸ ξάπλωμα, τὴν πρόοδο και τὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς γλώσσας, θετικὴ ἀπόδειξη πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ζῆ, ἀξίζει νὰ ζῆ, και θὰ ζῆσῃ, στοιχεῖο, πρῶτα πρῶτα, και πὸ πολὺ ἀπὸ τὸ ψάρεμα τοῦ Α και τοῦ Β. ὁπαδοῦ, ὅσο κι ἂν εἶναι ὠφέλιμο κ' ἐκείνο, εἶναι ἢ φιλολογικὴ καλλιέργεια, τὸ μεθοδικὸ γράψιμο τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ἡ δουλειὰ τούτη γίνεται ἀπὸ τοὺς ὁπαδούς βέβαια τῆς δημοτικῆς γλώσσας, μὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τοὺς ὁπαδούς ἢ ἀρχῆς της, και πάει πὸ πέρα ἀπὸ τοὺς κύκλους τοὺς τὸ τέλος της, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοὺς κοινωνιολογικούς, και καταντᾶ σὰ νάχη ἐκείνη ξεχωριστὴν ὑπόσταση, ἀπάνου ἀπὸ τοὺς δουλεντῆς πὸ τὴν παράγουν: γίνεται ἰδανικὸ, γίνεται θρησκεία. Ἡ γλῶσσα ἢ φιλολογικὴ. Ἐξω ταύτης οὐκ ἔστι σωτηρία.

Ἐξαφνα μὴ μετάφραση τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ τῶν Γεωργικῶν τοῦ Βιργίλιου, ἕνα μνησιτόρημα σάν τὴ «Ζωὴ και τὴν Ἀγάπη στὴ μοναξιά» ἢ σάν τὸν «Καιρὸ τοῦ Βουλγαροχτόνου», ἕνα ποίημα σάν τὸ «Φωτεινὸ», μὴ μελέτη γιὰ τὴν πολιτικὴ κατάσταση τῆς Τουρκίας, μὴ ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης, ἢ και σὲ πραχτικώτερο ἔντομα, ἕνα βιβλίο γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ βαμπακιῦ ἢ γιὰ τὸν ἀνθρώπινο μηχανισμό, (περιορίζομαι σὲ λιγοστὰ παραδείγματα: ἀπὸ τὰ πρόχειρα στὴ μνήμη μου), τούτα, δὲν εἶναι λόγια, εἶναι ἔργα: και μέσα στῶν ἔργων τοὺς κύκλους στέκονται σὲ στερεὰ βάθρα: ἔργα τέχνης: εἴτε γιὰ τὴ ζωογονοῦνε κάποιος, θεωρημένο μὲ ξεχωρι-

στο τρόπο, ιδανική, είτε κι από τὸν τρόπο πού μεταχειρίζονται τὴ γλώσσα. Καί στή μιὰ καί στήν ἄλλη περίστασι, καί γιὰ τὴ διανοητική περίοδο πού περνάμε, μνημεία. Τὸ Καθέν' ἀπὸ τὰ μνημεία τούτα κι ἀπὸ ἑλα ἄσα στέκονται στήν ἴδια γραμμὴ μὲ τούτα, βραβεύει τὸ καθένα ἴσα μὲ τάγματα καί μὲ συντάγματα ἑπαδῶν πού ὅσο καλοπροαίρετοι κι ἂν εἶναι, ὄση θέληση καί νὰ δείχνουν, ὄση βοήθεια καί νὰ φέρνουνε στὸ ζήτημα, ὅσο κι ἂν ἀφήσουν τὰ σημάδια τους, οἱ περισσότεροί σήμερα εἶναι κι αὐριο δὲν εἶναι. Γιατί καί δὲ φοδᾶμαι νὰ τὸ πῶ: Ἡ ἀρρώστια τῆς καθαρεύουσας χρόνιασε. Δὲν εἶναι ἀπὸ τίς ἀρρώστιες πού εὐκολα ξεφορτώνονται. Τὸν κύριο Μιστριώτη μπορεῖ νὰ μὴ τόνε λογαριάζουνε. Μὰ ὑπάρχει ὁ μιστριωτισμός, καί μὲ κείνον, θέλουμε δὲ θέλουμε, θὰ λογαριαζόμεστε, καί θὰ μετρούμε τὸ μπερὶ μας, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ. Ἡ καθαρεύουσα κόκκαλα θὰ τσακίση. Μὰ καί γι' αὐτὸ πρέπει νὰ βροχιδερένια ἀντίσταση ἀπὸ τὸ δημοτικιστὴ. Καί τὰ ἔργα πού δείχνεται μέσα τους ἡ δύναμη τῆς γλώσσας ἀπάνου στήν παράστασι κάθε εἴδους ζωῆς, καί κάθε λογῆς ἰδέας, ἀπὸ τὰ ὁμορφότερα ἴσα μὲ τὰ πιὸ ἀσκημα, ἀπὸ τὰ πρακτικώτερα καί τοῦ χειριοῦ μας ἴσα μὲ τὰ ὑπεροΐσια, τὰ ἔργα πού καθρεφτίζονε τὰ κοσμικά, τὰ θεία καί τὰνθρώπινα, μὲ τὰ χρώματα καί μὲ τὰ κινήματά τους, καθὼς εἶναι τὰ ἔργα τῆς Φαντασίας, ἐκεῖνα εἶναι τὰ ἀτσάλινα τάρματα τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Μὲ κείνα, κι ἂν γραφτὴ τῆς εἶναι ἡ νίκη, θὰ νικήση καί θὰ ἐπιβληθῆ, — πότε; δὲν τὸ ξέρω — σύμφωνα πάντα μὲ τοὺς κοινωνικούς νόμους, ἀπὸ τὸ παιδί τοῦ σχολειοῦ, ἴσα μὲ τὸ νομοθέτη, στή μεγάλη Κοινὴ Συνείδησι, πού κι αὐτὴ πηγάζοντες ἀπὸ τὴ γνώμη κι ἀπὸ τὴ βούλησι τῶν ἀτόμων, ὅμως πάει πιὸ πέρα καί στέκεται ψηλότερα κι ἀπὸ τὰ άτομα κι ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν πολὺ.

Καί τὸ ἄλλο κάτι, βοήθεια πιὸ πολύτιμη, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἰδέας μας, ἀπὸ τὴν ἐνοση τῶν ἑπαδῶν τῆς δημοτικῆς γλώσσας, εἶναι ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐνοποίηση τῆς γλώσσας τούτης στὸ λόγο τὸ γραφτό.

Ἡ γλώσσα. Τὴ θέλετε, σὰ σκοπὸ γιὰ τὴν τέχνη; Τὸ πρῶτο γνώρισμα μιᾶς γλώσσας καλλιτεχνικῆς εἶναι ἡ τάξι. Καί γιὰ τοῦτο στὰ γυμνασμένα μυαλά δὲ φαίνεται παράξενη ἡ ἀλήθεια πὼς μεγάλοι ποιητὲς σταθήκανε καί μεγάλοι γραμματικοί, σὲ λογῆς καιροὺς καί τόπους, ἴσα μὲ τὰ σήμερα.

Ἡ γλώσσα. Τὴ θέλετε γιὰ μέσο, πρὸς συγκοινωνία καί συνεννόηση; Μὰ ἡ γλώσσα δὲν εἶναι μονάχα ὄργανο γιὰ τὴν ἐνωσι τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι, καί πιὸ πολὺ καί πιὸ βαθιά, γιὰ τὴν ἐνέργεια τῶν ἀνθρώπων.

Σ' ἐν' ἀξιοπαρατήρητο ἄρθρο στὸ «Νουμά», καί γιὰ τὴ γλώσσα τοῦ, γενικά, καί γιὰ τὴ σκέψη του, γραμμμένο ἀπὸ τὸν κ. Τρανὸ (δὲν ξέρω ἂν εἶναι ὕνομα ἢ ψευτόνομα, γιὰτὶ ἀπὸ τὴ χρῆσι καί τὴν κατάχρησι τῶν προσωπίδων πού μεταχειρίζονται οἱ δημοτικιστὲς μας, ἔπαφα νὰ ξεχωρίζω ποιοὶ τάχα οἱ

ἀμιασκάρευτοι καί ποιοὶ οἱ μασκαραμένει), εἶδα νὰ γίνεται λόγος γιὰ — δὲν ξέρω ποιά — «γλώσσα τοῦ μέλλοντος», γιὰ — δὲν ξέρω ποιᾶς — «ἀρκετὲς ἀπόχρωσις δημοτικισμοῦ». εἶδα νὰ κατακρίνουνται: «οἱ ἐσωτερικοὶ καινάδες», γιὰτὶ τάχα βλάπτουνε τὸ ζήτημα, καί ὄχι μόνον νὰ λογαριάζεται, μὰ καί νὰ ἀναφέρετ' εὐλαβητικὰ σὰν κριτῆς καί σὰν ἐδηγητῆς, πού κρατεῖ στὸ χέρι του τὸ μπρὸς ἢ τὸ πίσω τῆς ἰδέας, «ἡ σημερινὴ αἰσθητικὴ τοῦ πολλοῦ κόσμου».

Εἶμαι ἀντίθετος μὲ τέτοιους τρόπους στοχασμοῦ. Ἡ «γλώσσα τοῦ μέλλοντος» δὲν εἶναι δικός μου λογαριασμός. Εἶμαστε οἱ τωρινοί. Ἡ δημοτικὴ γλώσσα εἶναι γλώσσα παρασμένη, δηλαδὴ τελειωμένη. Τὴ γράφουμε, τὴν κάνουμε γλώσσα σημερινή. Γράφοντάς τὴν, τίποτα δὲν **προδιαγράφουμε**. Γράφοντάς τὴν, κάνουμε δουλειὰ συντηρητικὴ· βάζουμε κάποιον φράχτη στὸρμητικὸ τὸ ποτάμι. Ἄν εἶμαστε δυνατοὶ καί ἀξίζουμε τὰ ἔργα μας νὰ ζήσουν, μπορεῖ νὰ εἶπῃ κανεὶς πὼς ἡ γραφὴ μας εἶναι καί **προδιαγραφὴ**. Μὰ τοῦτο γίνεται ἀθελά μας. Γράφοντάς τὴν, δείχνουμε πὼς εἶναι ἦ, σωστότερα, πὼς πρέπει νὰ εἶναι τώρα ἡ γλώσσα καί πὼς θὰ μείνη γιὰ πολὺν καιρὸ, ἂν ἐξακολουθήσῃ ὅμοια νὰ γράφεται. Μιὰ ἡ δόξα κερὴ ἀλήθεια μιᾶς γλώσσας δὲν εἶναι ἔργο τοῦ καθενὸς νὰ τὴν περιλάθῃ καί νὰ τὴν ἀδράξῃ. Χρειάζεται γιὰ τοῦτο τοῦ τεχνίτη τὸ δαιμόνιο καί τοῦ σοφοῦ ἡ μελέτη. Κάνει καθέννας ὅ,τι μπορεῖ. Γράφουμε. Ἡ λεγόμενὴ **καλλιέπεια**, τοῦ ὕφους πιὸ πολὺ δῶρο, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Πρῶτ' ἀπ' ἑλα μᾶς χρειάζεται ἡ λεγόμενὴ **ορθόεπεια**. Στὴν κρίσιμη στιγμή πού βρισκόμαστε χρέος μας ἀπὸ τὰ πρῶτα εἶναι νὰ προσπαθοῦμε νὰ γράφουμε **ορθά**. Καί ἡ ὁμορφιὰ ἔρχεται μόνη τῆς, ἂν τὴν τραβᾷ τὸ ἀγγίστηρι μας. Δὲν ὑπάρχουν «ἀπόχρωσις δημοτικισμοῦ». Μία εἶναι ἡ δημοτικὴ, καί μιὰ γλώσσα γράφουν οἱ δημοτικιστὲς, ἄλλοι στὴν ἐντέλεια, ἄλλοι μὲ ἀτέλεια, ἄλλοι πιὸ λίγο, ἄλλοι πιὸ πολὺ πιτυχημένα, ὁ καθέννας μας σύμφωνα μὲ τὴ γνώσι του καί μὲ τὴν τόλμη του.

Τὴ δημοτικὴ γλώσσα οἱ ἑπαδοὶ τῆς ἰδέας χρέος ἔχουν νὰ τὴ γράφουνε, μορφώνοντάς τὴν φιλολογικά, στηρίζοντάς τὴ αἰσθημά τους ἀπάνου σὲ ἀντικειμενικά κριτήρια, ἔξω ἀπὸ μᾶς, ἀκόμα καί ἀντίθετα μὲ τὴν **αισθητικὴ** τοῦ Α καί τοῦ Β καί τοῦ πολλοῦ κόσμου.

Αισθητικὴ. Νά, μιὰ λέξι πού μὲ κάνει νὰ γελῶ, σὰ συχνὰ πυκνὰ βλέπω νὰ τὴν ἀναφέρουν, ἀπάνου σὲ γλωσσικά ζήματα. Ἡ ψωροπερηφάνεια, γιὰ νὰ φαντάξῃ, φούσκωσε μὲ ἄερα τὸ γούστο τῆς, καί τὸ βάφτισ' **αισθητικὴ**. Μὰ δὲν ἔχει τίποτα νὰ κάμῃ μὲ τὴν ὑπόθεσι μας ἡ **κακόμοιρη αισθητικὴ**. Ἐννοεῖτε τὴν ἐπιστήμη τοῦ ὄρατου; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ βάνεστε σὲ τέτοιον κόπο καί νὰ ζητᾶτε τὴ βοήθεια τῆς κάθε λίγο καί λιγάκι, γιὰ πράματα πού ξεφεύγουν ἀπὸ τὴ δικαιοδοσία τῆς.

Μὰ ἔχετ' ἐσεῖς, καμιὰ αἰσθητικὴ δική σας; ἔχει ὁ καθέννας ἀπὸ μᾶς καί τὴν αἰσθητικὴ του; Μὰ ἐγὼ πότε δὲν ἀκουσ' ἀνθρώπους νὰ καλοῦνε βοηθοὺς τῆ

χημεία τους, την ψυχολογία τους, τη νομική τους, τη φυσική τους, την ιστορία τους, τη στατιστική τους, την κοινωνιολογία τους, έξεν αν είναι στην κορυφή της επιστήμης; πού καλούν. Μπορώ να πω: «Έτσι τὸ θέλῃ ἡ κοινωνιολογία»· μάλιστα! μὰ σὺν πῶ «ἔτσι τὸ θέλῃ ἡ κοινωνιολογία μου», εἶμαι γιὰ σθερκίεζ. Καὶ τ' εἶμαι γιὰ νάχω δική μου ἐπιστήμη; Πῶ εἶναι τὰ περγαμηνά μου; Ἢ πῆτε πῶς ἡ αἰσθητική, ἐπιστήμη ἠθική, πῶ κρατιέται πολὺ ἀπὸ τὴν ὑποκειμενική τὴν ἀντίληψη, δὲν εἶναι σὺν τίς θετικῆς ἐπιστήμης, καὶ μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ μνημονεύεται μὲ μου καὶ μὲ του καὶ μὲ σου. Πολὺ καλὰ μὰ τότε δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα γυαλιστερό ὄνομα, μὲ ἀξιώσεις, τοῦ ἀομικοῦ, ἢ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ, γούστου, ἀπλούστατα, μὲ περισσὸ σκοτάδι καὶ μὲ χάσματα, πῶ ἡ ἀρετὴ του εἶναι νὰ μὴν ἔχη ἀξίωση.

Μὰ στὴν περίστασι πῶ ἔννοῶ, καὶ τέτοια αἰσθητικὴ δὲν ἔχει πέρασι. Καλὰ τὴ βάρσις κάπου ἄλλου ἀναισθητικῆ. Στὰ γλωσσικὰ ζητήματα ἔλει μὲ τὴν ἀράδα εἶμαστε δασκάλου καὶ μαθητές. Ἡ μέθοδός μας, ἀλληλοδιδαχτική. Τί θὰ λέγατε γιὰ τὸ μαθητὴ πῶ τοῦ διορθῶναι τίς ἀνορθογραφίες ὁ δάσκαλος, καὶ πῶ ἀποκρίνεται τοῦ δασκάλου: — Δάσκαλε, δὲν εἶναι λάθος, εἶναι, βλέπεις, ἡ αἰσθητικὴ μου! Τί θὰ λέγατε γιὰ τὸ δάσκαλο πῶ τότε ρωτᾷ ὁ μαθητὴς του νὰ τοῦ λύσῃ κάποιες ὠρισμένες ἀπορίες του, σὲ κανονισμένα ζητήματα, καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ ἀποκρίνεται: — Μὴν τὰ ζητάζης τοῦτα· ζήτησε τὴν αἰσθητικὴ σου!

Ἐπειτα: ὅλος ὁ κόσμος ἔχει καὶ ἀπὸ μὴν αἰσθητικῆ. Καὶ καθένας μπορεῖ νὰ τήνε κἀνὴ φέμωτρο γιὰ τὸ στίγμα τοῦ ἀντίμαχου. Ὅπως ἔχει ὁ δημοτικιστὴς τὴν αἰσθητικὴ του, ἔχει, καὶ μὲ τὸ ἴδιο δίκιο, καὶ ὁ καθαρευουσιάνος τὴ δική του. Καὶ ἂν ἔχουμ' ὄρεξι νὰ τὴν πνίξουμὲ τὴν ἰδέα μας, ἄς πλέξουμὲ τὸ σκοινί, πῶ θὰ τὴν πνίξῃ, ἀπὸ τῆς λογιῆς περιφνημῆς αἰσθητικῆς μας.

Ὁ ποιητὴς Καντιάνος Ρώμας γύρεβε νὰ μωρφώσῃ καὶ νὰνψώσῃ μὲ τοὺς στίχους του τὴν ἀπλή γλώσσα. Τὸ ἴδιο γύρεβε νὰ κάμῃ καὶ ὁ ποιητὴς Σολωμός. Κάποτε ὁ Ρώμας πῆγε νὰ διαβάσῃ τοῦ φίλου του Σολωμοῦ ἓνα του ποίημα. Καὶ ἀρχισε: «ὦ καλὸν ἀ πτωχότατη...» Ἀμέσως τοῦ ἔκοψε τὴ φῶρα ὁ Σολωμός, κρᾶζοντάς του: «Ἀρχισες ἀπὸ λάθος. Τὸ σωστὸ εἶναι: ὦ πτωχότατη καλὸν!» Ὁ Ρώμας πειράχτηκε. — Μὰ ἐγώ, εἶπε, κοιτάζω νὰ τὴν ἀνυψώσω τὴ γλώσσα». Καὶ δὲν ἐξακλούθησε τὸ δικάσμα. Ὁ Ρώμας εἶχε δίκιο. Τῶ πείραξε ὁ φίλος του τὴν αἰσθητικῆ. Ὁ Σολωμός εἶχε δίκιο. Ἀπὸ τὴν ἴδια αἰσθητικὴ ἀρχὴ κινημένους τὴν ἀνύψωσι τῆς ξεπεσεμένης γλώσσας: — τοῦ εἶχε κάμει τὴν παρατήρησι. Ἀπὸ τὴν ἴδια ἀρχὴ καὶ οἱ δύο τους σπρωγμένοι, τραβήξανε δρόμους διαφορετικούς. Ἄν τὸ πάρουμὲ τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν ὄψι, τοῦ τὴν αἰσθητικῆ, τίποτε δὲν μπορούμὲ, σωστὰ, νὰ ξεδιαλύσουμὲ. Μὰ φέρε το τὸ ζήτημα στὴ μόνῃ θέσι, πῶν μπορεῖ ἀπὸ σωστὸὺς ἀνθρώπους νὰ κοιταχτῆ, καὶ ἀμέσως φωνάζεται καὶ ξεδιαλύνεται. Βγάλε το ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ καὶ βάλε το στὴ γραμματικῆ. Καὶ γὰ, ἡ λογικὴ τοῦ

Σολωμοῦ. Δημοτικὴ γλώσσα μὲ πτωχότατη δὲ στέκει, καὶ ὅσο θέλουμ' ἄς τρώνε τὰ νόχια τους ὅλες τοῦ κόσμου οἱ αἰσθητικῆς.

Ὅμως — θὰ πῆτε — δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη καὶ μὴ διαφορά αἰσθητικῆ ἀπὸ αἰσθητικῆ, καὶ καθεμὴ ἀντίληψη τῆς ὁμορφιάς ὅμοια ζυγίζεται; Κάθε ἄλλο. Ἐχει καὶ παράχει διαφορὰ. Καὶ ἡ ζυγαριὰ ἀνεβοκατεβαίνει ἀπὸ τὸ βάρος ἢ ἀπὸ τὴν ἀλαφράδα τῶν αἰσθητικῶν. Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Σολωμοῦ τόσο εἶναι πῶν μεγάλη καὶ τόσο πῶν ἀληθινὴ ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ τοῦ Καντιάνου Ρώμα ὅσο πῶν ἀληθινὴ καὶ πῶν μεγάλα εἶναι ἡ ποίησι, ἡ τέχνη, τὸ ἔργο τοῦ ἑνός, ἀπὸ τὴν ποίησι, ἀπὸ τὴν τέχνη καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ἄλλου.

Ὅμοια: δὲ βλέπω τὸ λόγο «γιατὶ νὰ βάλουμὲ στὴν μπάντα τοὺς ἐσωτερικούς καννάδες γιὰ νὰ πολεμήσουμὲ τὸν κοινὸ ἐχτρός».

Ἐτσι γενικὰ ριμένῃ ἡ πρότασι, δὲ λέει τίποτε γιὰ μένα. Μιλήστε μου ὠρισμένα ἀπάνου σὲ γεγονότα. Πέστε μου γιὰ τὸ εἶναι καὶ γιὰ τὸν τάδε καννὰ, γιὰ τὸν ἄλφα καὶ γιὰ τὸ βήτα καννατζή, νὰ σὰς πῶ τὴν γνώμη μου. Μερικῆς φιλονεικίης μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν τὸν τόπο τους, μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ ἄερα, μπορεῖ νὰ βλάπτουνε. Μὰ ἔτσι γενικὰ νὰ θέσετε ἀρχὴ πῶ; δὲ φελανε οἱ ἀμάχες, ἔχετε ἀδικο. Ὅτι λέτε καννα, καὶ διαμάχη, ἔτι ἀντιπαθεῖτε καὶ τρέμετε, ἐγὼ τὸ λέω θεωρία, ζήτησι, συζήτησι, ἔρευνα, κίνησι, τόνωσι, πόλεμο, καὶ τὸ εὐχομαι, καὶ τὸ θέλω καὶ τὸ θεωρῶ εὐεργετικό. Εἶναι καννάδες δημοιργικοί, πῶν εἶναι καὶ αὐτοὶ σὺν ἔργα. Καμὴ ἐπιστήμη καὶ καμὴ τέχνη, καμὴ ἰδέα καὶ καμὴ ἐπανάστασι δὲν πρόκοψε, χωρὶς τὴν κριτικὴ σκέψη καὶ τὸ γκρίνιασμα, παράλληλα μὲ τὴν δράσι. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πῶν εἶναι παθητικὰ ζυγαρωμένοι καὶ περπατᾶνε σὰ νὰ σκιάζονται μὴπως σπάσουν ταυγά, προτιμῶ τοὺς ἀνθρώπους πῶν δοκιμάζουμ' ἀναμεταξὶ τους τὴ δύναμη τῆς γροθιάς τους. Μὰ καὶ ἡ γροθιά ἔχει τὴν τέχνη τῆς, τοὺς νόμους τῆς, καὶ τὴ γνώσι τῆς. Ὁ κοινὸς ἐχτρός; Ἡ καθαρευουσιὰ, βέβαια. Μὰ στὸ βάθος εἶναι ἡ πλάνη καὶ ἡ ἀμάθεια, καὶ ἡ πρόληψη, εἴτε στὸ μέρος βρισκεται τοῦ καθαρευουσιάνου, εἴτε στὸ μέρος τοῦ δημοτικιστῆ.

Τὸ θετικὸ σημεῖο πῶν θὰ μᾶς ἐνώσι;

Ἦάντα, ἡ δημοτικὴ γλώσσα, θετικὰ γραφόμενῃ, στὰ ἔργα τῆς φαντασίας, στὰ ἔργα τὰ ἐπιστημονικὰ, στὰ ἔργα τὰ δημοσιογραφικὰ, στὰ ἔργα τὰ συζητητικὰ σὲ κάθε δημιουργία, καὶ σὲ κάθε φιλονεικία. Γνώρισιμ' ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τοῦ προσθετικῶ ἀνθρώπου, τὸ νὰ εἶναι δημοτικιστῆς. Μὰ ὁ δημοτικιστῆς δὲν ἐξετάζω ἂν εἶναι σοσιαλιστῆς ἢ φιλελεύτερος, ἀναρχικός ἢ ἀπολυταρχικός, ἠρησικός ἢ ἄθεος, ρομαντικός ἢ κλασικιστῆς, θετικόφρονος ἢ ἰδανιστῆς, παλαιός ἢ καινός. Μπορεῖ ἀδιάφορα νὰ εἶναι, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τίποτε ἀπ' αὐτὰ, μπορεῖ νὰ εἶναι λίγο ἀπ' ὅλα. Μέσα στὴν τεράστια

κίνηση τῶν ἰδεῶν σέρνει κ' ἐγὼ τις ἀγάπες μου καὶ τις θρησκείες μου, καὶ ξέρω, στὴν περίστασι, νὰ μάχουμαι καὶ νὰ θυσιάζομαι γιὰ ὅ,τι μὲ συγκινεῖ. Μὰ ὅ,τι μ' ἐνθουσιάζει ἐμένα, τὸ δημοτικιστὴν, εἶναι σὰ βλέπω νὰ γράφεται ἢ γλώσσα ὀρθὰ καὶ μὲ τὸ χαρακτήρα τῆς γιὰ ὅποια πίστη καὶ γιὰ ὅποιαν ἀπιστίαν, γιὰ κάθε τι, ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μπέρξον, ἴσα μὲ τὸ ψοφῆμι τοῦ δρόμου.

Τελειώνω καθὼς ἄρχισα : Χαιρετῶ τὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά», σφίγγοντας τὸ χέρι τοῦ φίλου διευθυντῆ του, ποῦ εἶναι δημοτικιστὴς ἀπὸ τοῦ ἀψευγᾶδιαστους τῆς γλώσσας χειριστῆς, καὶ τοῦ εὐχομαι νὰ τὰ κατοστήσῃ καὶ νὰ τὰ χιλιάσῃ τὸ φύλλο του καὶ φύλλο μας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

“ΝΟΥΜΑΣ,, ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

Κυκλοφοροῦν, ἀπὸ τὰ 1903 ποῦ ἄρχισε νὰ δημοσιεύεται, πολλὲς καὶ ἀντίθετες γνώμες γιὰ τὸ «Νουμά» καὶ ἀνάμεσα στοὺς καθαρευουσιάνους καὶ ἀνάμεσα στοὺς δημοτικιστῆς. Πολλοί, χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν ποτὲ ἰδεῖ στὰ μάτια τους, τὸν καταδικάζουν πολὺ ἄγρια νὰ κρεῖ ἀπὸ τὸ φωτισμένον ὄχλο στὴν πλατεία τοῦ Συντάγματος μαζὺ μὲ τὸν «Ταγκόπουλο, τὸ διευθυντῆ του. Ἄλλοι τὸν εἰρωνεύονται μὲ «ἀπικτὸν ἄλας» τάχα, ὀνομάζοντάς τον ὄργανο τῶν «καλλιάρων» ποῦ ἔχουν τίς κοσιῶδες. Τρίτοι λὲν γιὰ τὸ φύλλο αὐτό. «Μὰς ἀρέσει» ἢ δημοτικὴ, μὰ ὄχι ὁ «Νουμάς». Τέταρτοι ἐγκρίνουν τὸ «Νουμά» γιὰτὶ εἶναι τὸ μόνον φύλλο ὅπου μποροῦν νὰ γράφουν ἐλεύθερα τῆς γλώσσας ποῦ τὸ γούστο τους θέλει καὶ τίς ἰδέες ποῦ ἢ ἰδiosisκρασία τους ὑπαγορεύει. Καὶ πέμπτοι ἐγκρίνουν τὸ «Νουμά», γιὰτὶ τοὺς χρησιμεύει γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τοὺς ἄλλους δημοτικιστῆς.

Καὶ διάφορες παραλλαγές στὶς γνώμες τούτες μπορεῖ κανένας νὰ ἀνακαλύψει.

Παίρνοντας σὺν κέντρο τὸ «Νουμά», ἀφοῦ εἶναι σήμερα νὰ γιορτάσουμε τὴ δεκαετηρίδα του, μπορεῖ κανεὶς νὰ χωρίσει τοὺς κατόχους τῶν γνωμῶν αὐτῶν σὲ δύο στρατόπεδα, σ' ἀνθρώπους ποῦ διαβάζουν τὸ «Νουμά», καὶ σ' ἀνθρώπους ποῦ δὲν τὸν διαβάζουν.

Ἐκεῖνοι ποῦ δὲν τὸν διαβάζουν εἶναι συνήθως βέβαια καθαρευουσιάνοι. Μπορεῖ ὡς τόσο νὰ τύχει νὰ εἶναι καὶ κανένας τους δημοτικιστῆς. ποῦ εἴτε δὲ συνηθίσει ἢ δὲν ἔχει καιρὸ νὰ διαβάσει ἐφημερίδες, εἴτε δὲν καταγίνεται πολὺ πολὺ μὲ τὴν πνευ-

ματικὴ κίνηση τοῦ Ἔθνους, εἴτε δὲν τοῦ ἀρέσει ὁ «Νουμάς» σὺν ἐφημερίδα.

Ἐκεῖνοι ποῦ τὸν διαβάζουν εἶναι ἔλοι δημοτικιστῆς, ὅσο καὶ νὰ μὴ συμφωνοῦν πάντα σὲ κάτι γραμματικὲς λεπτομέρειες. Ἀπ' αὐτοὺς μερικοὶ τὸν διαβάζουν γιὰ νὰ ἀντικρούσουν τυπωμένον τὸ ἄρθρο τους, τὴ μελέτη τους, τὸ ποίημά τους ἢ τὸ διήγημά τους, ἢ καὶ καμιά ἀπάντηση σὲ κανένα προηγούμενον ἄρθρο τους, ἄλλοι γιὰ νὰ ἰδοῦν καμιά κρίση γιὰ τὸ ὄραμα τους ἢ τὴν κωμωδία τους ἢ ὅ,τι ἄλλο ἔργο τους, τρίτοι γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴ φιλολογικὴ καὶ γενικότερα τὴν πνευματικὴ κίνηση (ὅσο λιγιστὴ καὶ φτωχὴ καὶ ἂν θελήσει κανένας νὰ τὴ χαρακτηρίσει), ἄλλοι πάλι γιὰ νὰ κρατήσουν εἰδικῶς μὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο ποῦ λέγεται δημοτικισμός.

Γι' αὐτοὺς ἔλους ὁ «Νουμάς» εἶναι μιὰ ἀνάγκη. Τὸν περιμένουν κάθε Κυριακὴ ὅπως ἴσως περιμένουν καὶ τὴν Κυριακὴ τὴν ἴδια. Μπορεῖ μερικοὶ νὰ τὸν ἤθελαν καλλίτερο, ὁ καθένας κατὰ τὴν αἰσθητικὴ του ἢ τίς διανοητικὲς του ἀνάγκες, μὰ καὶ ἔτσι ὅπως εἶναι, ὄχι μόνον τὸν δέχονται παρὰ καὶ τὸν χρειάζονται. Καὶ ἀπόδειξη πὼς τὸν διαβάζουν.

Ὅσο καὶ νὰ μὴν εἶναι τέλειον, ὅμως εἶναι τὸ μόνον δημοτικιστικὸ φύλλο ποῦ βάζαζε τόσα χρόνια, τὸ μόνον ποῦ χρησιμεύει γιὰ στάδιο ὅπου καθένάς, ποῦ εἴταν ὡς τώρα κατηγορούμενος καὶ γίνηκε νεοφώτιστος δημοτικιστῆς, πιάνει καὶ γράφει καὶ δοκιμάζει τὴ δύναμή του, ὁ μόνος στυλοβάτης κάθε νέας δημοτικιστικῆς ἀξίας, ὁ μόνος κρῖκος ποῦ βάζει τὴν ἐπικοινωνία καὶ τὴ συνάφεια μεταξὺ τοῦ δημοτικιστῆς, δηλαδὴ σ' ἀνθρώπους ἔλων τῶν ἐπαγγελματῶν ὅσο ἔχουν κάτι τι κοινὸ ἀναμεταξὺ τους, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν βρίσκονται, σ' ὅποιον ἑλληνικὸ ἢ ξένο τόπο καὶ ἂν κατοικοῦν. Εἶναι τὸ φύλλο ὅπου μέσο του γνωρίστηκαν οἱ δημοτικιστῆς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ἀναδείχθηκαν μεταξὺ τους μερικοὶ ἀξιοὶ νέοι. Εἶναι τὸ φύλλο τὸ ἔτοιμο νὰ δεχτῆ καὶ ἄλλους νεοφώτιστους καὶ νὰ ἀναδείξει τοὺς καλλίτερους.

Καὶ οἱ νέοι αὐτοὶ δὲν εἶναι μόνον δημιουργοὶ λογοτεχνίας παρὰ καὶ μοῦλοι κάθε ἄλλης πνευματικῆς στὸ Ἔθνος κίνησης. Ὁ δημοτικισμὸς δὲν εἶναι μόνον διαφορετικὴ γλωσσικὴ ἀντίληψη ὅτε καὶ μόνον ἄλλοιώτικη καλλιτεχνικὴ αἰσθητικὴ, εἶναι καὶ φαινόμενο κάποιου γενικότερου διανοητικῶ ἀνθίσματος.

Τὸ ἀνθίσμα τούτο, νεωτερικὸ καθὼς ἀναγκαστικὰ φανερόνεται, ἐπόμενο εἶναι νὰ τὰ βάζει μὲ τὴν προτερηνὴ καὶ τὴν ὡς τώρα ἀκόμη κυριαρχοῦσα διανοητικὴ κατάστασι, καὶ νὰ πιάνεται μαζὺ τῆς